

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/115898>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-19 and may be subject to change.

Boom Juridische uitgevers
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
F (070) 330 70 30
E info@bju.nl
I www.bju.nl

EstateTip **Review**

Afl. 2013-05

6 februari 2013

Pas op met formuleringen van quasi-erfrechtelijke overeenkomsten Souplesse Rechtbank Haarlem: een nietige 4:4 lid 1 BW wordt een geldige 4:4 lid 2 BW

Het is weer een tijdje geleden dat we aandacht hadden voor de formulering van quasi-erfrechtelijke overeenkomsten. Wij verwijzen u naar *EstateTip Review* 2004-44, waar Hof Den Bosch 22 juni 2004 besproken werd. Thans een vergelijkbaar geval dat speelde bij Rechtbank Haarlem 3 augustus 2011, LJN BR4089. Wat gebeurde er? Er was sprake van een echtscheidingsconvenant, waarin stond dat de man bij de notaris testamentair zou laten vastleggen dat, ingeval van zijn overlijden, het openstaande bedrag aan restanthypotheek aan de vrouw zou worden uitgekeerd.

De man overlijdt en wat blijkt? Er is niets van deze aard opgenomen in zijn testament. Mevrouw werd erfrechtelijk teleurgesteld en wilde haar recht halen. Rechtbank Haarlem overweegt evenwel het volgende:

“Dit beding is echter in strijd met de testeervrijheid; het belemmerde [C] immers in zijn vrijheid een uiterste wil met een bepaalde inhoud te maken. Ingevolge art. 4:4 BW is het beding daarom nietig.”

De rechtbank zal doelen op art. 4:4 lid 1 BW, waarin wordt vermeld dat een vóór het openvallen van een nalatenschap verrichte rechtshandeling nietig is, voor zover zij de strekking heeft een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om bevoegdheden uit te oefenen, welke hem krachtens Boek 4 met betrekking tot die nalatenschap toekomen. In lid 1 van art. 4:4 BW zijn de rechtshandelingen die de strekking hebben een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om *erfrechtelijke bevoegdheden* uit te oefenen het onderwerp. En het al dan niet maken van een uiterste wilsbeschikking, in casu een legaat, is daar een schoolvoorbeeld van. De bedoeling van de ex-echtelingen is duidelijk. Zij begingen evenwel het verkeerde pad, als gevolg waarvan de afspraken met nietigheid bedreigd worden. Het is zaak om bij de redactie van dit soort afspraken uit de sfeer van de erfrechtelijke bevoegdheden te blijven.

Men dient de weg van het quasi-erfrecht te bewandelen en de ruimte te benutten die lid 2 van art. 4:4 BW geeft. Lid 2 van art. 4:4 BW bepaalt dat overeenkomsten strekkende tot beschikking over nog niet opengevallen nalatenschappen, in hun geheel of over een evenredig deel daarvan, nietig zijn. Niet nietig zijn evenwel de overeenkomsten over

bepaalde goederen, zo blijkt uit de wettekst en de parlementaire geschiedenis. Uitvoerig over het quasi-erfrecht F.Schols, *Quasi-erfrecht met bindende elementen*, diss. Nijmegen 2006.

Terug naar de casus: de rechter strijkt echter over zijn hart en doet voor hoe de contractenmaker het had moeten doen:

“De tekst van het convenant laat er geen twijfel over bestaan dat het de bedoeling van [A] en [C] was dat [A] bij overlijden van [C] een bedrag van € 108.000,- zou verkrijgen ter (gedeeltelijke) aflossing van de hypotheek van de woning aan [adres], zodat [A] in staat zou zijn in de woning te blijven wonen. De rechtbank oordeelt daarom ambtshalve dat het nietige beding op de voet van artikel 3:42 BW van rechtswege moet worden geconverteerd in een overeenkomst waarbij [A] een vorderingsrecht ten bedrage van € 108.000,- op [C] verkrijgt, opeisbaar na het overlijden van [C]. De strekking van het nietige beding is immers dat [A] na het overlijden van [C] een bedrag ad € 108.000,- uitbetaald krijgt. Aangenomen moet worden dat dit vorderingsrecht aan [A] zou zijn verleend, indien van het nietige beding was afgezien wegens haar ongeldigheid.”

De geconverteerde overeenkomst kan de toets van art. 4:4 lid 2 BW doorstaan: er wordt immers (onder opschortende tijdsbepaling of voorwaarde van (voor)overlijden) gecontracteerd over een bepaalde geldsom.

Het quasi-erfrecht is een onmisbaar item in de advisering in de estate planning. Art. 4:4 BW bepaalt de grenzen, die de estate planner goed zal bewaken.

Tot volgende week!